

THE ROLE OF VIRTUES IN EDUCATION

Ioan Scheau

Assoc. Prof., PhD, "1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract. The present paper will analyze the matter of virtues in the Romanian Educational system, in the context of the present changes in the society. The paper is composed of two parts:

- *a theoretical one: that presents the role of virtue in education, the main traditional virtues, and the association of the virtues with certain fields of activity nowadays;*
- *a practical one: that presents the results of a research that took place in March-April 2016, and involved students from 1 Decembrie 1918 University of Alba Iulia and teachers from the pre university education, from Alba and Hunedoara counties. This research focused on the following aspects: the matter of virtues in education, their role in forming the pupils nowadays, as well as the defining virtues for teacher and for pupil.*

Keywords: ethics, virtues, education, deontology.

Lucrarea de față își propune să analizeze problema virtuților în cadrul sistemului românesc de învățământ, în contextul actualelor schimbări din societate. Lucrarea este alcătuită din două părți:

- o parte teoretică: ce prezintă rolul virtuții în educație, principalele virtuți tradiționale și legarea virtuților de anumite domenii de activitate în perioada actuală;
- o parte practică: ce prezintă rezultatele unei cercetări desfășurate în perioada martie – aprilie 2016 și la care au participat studenți ai Universității 1 Decembrie 1918 din Alba Iulia și cadre didactice din învățământul preuniversitar din județele Alba și Hunedoara. În cadrul acestei cercetări a fost urmărită problema virtuților în educație, rolul acestora în formarea elevilor la momentul actual, precum și virtuțile definerii pentru profesor și elev.

1. Considerații teoretice:

Problema valorilor în educație trebuie legată implicit de teoria virtuților, aceasta fiind capacitatea individului de a face ceva, de preferat binele căci binele este valoarea etică fundamentală. Să ne aducem aminte faptul că, pentru Platon, în special, dar și pentru ceilalți gânditori greci, Virtutea este o știință căci, numai astfel, ea putea fi predată în cadrul școlii, rolul ei fiind acela de a produce Atenei cetățeni ideali, virtuoși prin respectarea a patru virtuți cardinale: înțelepciunea, curajul, cumpătarea și dreptatea. Creștinismul adaugă acestor virtuți cardinale, virtuțile teologice inspirate de Sfântul Apostol Pavel: credința, iubirea și mila, și concretizează tabloul celor șapte virtuți morale în paralel cu păcatul corespunzător, care este imoral. Standardizarea virtuților în Evul Mediu arată astfel:

"Virtutea	Păcatul	Înțelesul virtuții
Castitatea	Dorința trupească	Un comportament sexual adecvat cu starea fiecăruia, practicarea prieteniei romantice, abținerea.
Cumpătarea	Îmbuibarea, lăcomia	Practicarea auto-controlului, a moderării, judecarea corectă în paralel a nevoilor proprii față de nevoile celorlalți.
Caritatea	Avariția, egoismul	Generozitate, dăruire de sine, iubire.
Hărnicia	Lenea	Tăria, capacitatea de a nu abandona eforturile, paza împotriva lenei, păstrarea convingerilor proprii.
Răbdarea	Mânia	Temperarea pornirilor violente, auto-controlul, rezolvarea conflictelor cu răbdare și spirit pacifist.
Bunătatea	Invidia	Prietenie, compasiune, încredere fără prejudecăți, iubire dezinteresată.

Umiliința	Mândria	Comportament modest, respectuos, asumarea limitelor proprii." ¹
-----------	---------	--

Astăzi teoria virtuților presupune legarea acestora de diferite domenii de activitate, ducând la profesionalizarea oamenilor care își desfășoară activitatea într-un anumit domeniu. Exemple elocvente pot fi: dreptatea pentru un jurist, corectitudinea pentru un contabil, sănătatea pentru medic sau asistent medical, dezvoltarea personală pentru cadrele didactice, bunăstarea celor asistați pentru asistenții sociali sau autonomia persoanei pentru psiholog.² Aceasta nu înseamnă că celelalte virtuți nu contează, ci că o anumită virtute este primordială într-un anumit domeniu profesional în care orientează și dezvoltă comportamentul. De altfel, acest pas deschide calea abordării deontologiei profesionale.

2. Cercetare privind rolul virtuților în educație

Informații generale. Cercetarea de față s-a desfășurat în perioada martie - aprilie 2016, la nivelul cadrelor didactice din învățământul preuniversitar din județele Alba și Hunedoara, precum și în rândul studenților Universității 1 Decembrie 1918 Alba Iulia. La cercetare au participat un număr de 53 de cadre didactice, atât din mediul urban cât și din mediul rural, precum și 53 de studenți ai Universității 1 Decembrie 1918. Ca și metodă de cercetare a fost utilizată metoda chestionarului, acesta fiind aplicat persoanelor din grupul analizat.

Scopul, obiectivele și ipotezele cercetării. Scopul cercetării a fost analiza problemei valorilor în cadrul sistemului românesc de învățământ, în contextul actualelor schimbări din societate. Obiectivele cercetării sunt:

- să identifice rolul virtuților în cadrul sistemului de învățământ românesc, inclusiv în formarea morală a elevului,
- să identifice principalele valori, clasice și moderne, considerate importante în cadrul școlii,

¹ Pătroc, Dan *Etică și deontologie pedagogică* Blog personal, curs III, p. 7, consultat la <http://socioumane.ro/blog/danpatroc/files/2013/01/CURSUL-3.pdf> la data de 19.01.2016

² Pentru mai multe informații se poate consulta lucrarea Airaksinen, Timo *Professional Ethics* în Encyclopedia of Applied Ethics, vol. 3, Academic Press, 1998, pp. 671-682

- să coreleze analiza cantitativă și calitativă a datelor pentru a surprinde rolul virtuților în educație,
- să identifice virtuțile caracteristice ale profesorului și elevului anului 2016.

Pentru desfășurarea cercetării a fost formulată următoarea ipoteză: utilizarea virtuților, clasice și moderne, în cadrul activității didactice, duce la o educație socială de calitate, utilă integrării sociale a absolvenților.

Metodologia cercetării. În concordanță cu scopul și obiectivele cercetării a fost aleasă metoda de cercetare, chestionarul. Acesta a fost aplicat persoanelor din cadrul grupului țintă cu scopul identificării informațiilor necesare confirmării sau infirmării ipotezei propuse.

Interpretarea datelor. Chestionați în legătură cu necesitatea virtuților în formarea morală a elevilor, toți repondenții consideră utilă această abordare, atât în rândul profesorilor cât și în rândul elevilor. Având în vedere această unanimitate repondenții au fost puși în situația de a da exemple de virtuți pe care trebuie să le formăm elevilor, răspunsurile fiind foarte variate dar asemănătoare celor două categorii de repondenți. Răspunsurile primite sunt evidențiate în tabelul următor, în funcție de frecvența de apariție:

Profesori învățământ preuniversitar	Studenți
<ul style="list-style-type: none"> - hărnicie 56,60% - bunătate 49,05% - răbdare 49,05% - dreptate 11,32% - alte răspunsuri (sub 10%): empatie, toleranță, sinceritate, responsabilitate, spirit civic 	<ul style="list-style-type: none"> - bunătate 62,26% - răbdare 54,71% - hărnicie 28,30% - corectitudine 16,98% - cumpătate 11,32% - caritate 11,32% - sinceritate 11,32% - alte răspunsuri (sub 10%): moralitate, compasiune, generozitate, onestitate, responsabilitate

Se constată o similitudine a răspunsurilor, cu o mică inversare a hărniciei cu bunătatea, profesorii considerând hărnicia cea mai importantă virtute în timp ce elevii consideră bunătatea ca fiind virtutea principală ce trebuie formată în cadrul sistemului de învățământ.

Al doilea item al chestionarului a cerut repondenților să se raporteze la teoria virtuților în forma ei clasică ce cuprinde șapte virtuți fundamentale: castitatea, cumpătarea, caritatea, hărnicia, răbdarea, bunătatea și umilința; aceștia fiind puși în situația de a preciza cât de importante sunt aceste virtuți în formarea morală a elevului. În acest caz situația centralizatoare se prezintă astfel:

	Profesori învățământ preuniversitar	Studenți
Castitatea	138 (6)	131 (6)
cumpătarea	90 (4)	96 (4)
Caritatea	107 (5)	109 (5)
Hărnicia	64 (1)	74 (3)
Răbdarea	74 (3)	60 (1)
Bunătatea	66 (2)	66 (2)
Umlința	165 (7)	165 (7)

Similitudinile întâlnite la prima întrebare a chestionarului se constată și aici, profesorii și studenții având aproximativ aceleași opinii, cu inversarea valorilor de pe pozițiile unu și trei, hărnicia și răbdarea. Dacă profesorii consideră hărnicia ca fiind principala virtute ce trebuie formată elevilor, studenții consideră răbdarea ca fiind virtutea fundamentală. Se pare că poziția din care privesc lucrurile în sala de curs influențează abordarea virtuților: profesorii își doresc elevi mai harnici, mai muncitori, în timp ce studenții își doresc profesori mai răbdători.

Următorul item al chestionarului ridică problema virtuților moderne și cere repondenților să precizeze dacă acestea ar putea înlocui virtuțile clasice în formarea comportamentului moral – civic al elevilor. Contrar așteptărilor noastre, care am fi bănuț o dominație a răspunsurilor afirmative, situația ne identifică o răsturnare a acesteia în cazul studenților și o situație echilibrată în cazul profesorilor. Situația statistică arată astfel:

	Profesori învățământ preuniversitar	Studenti
Da	50,94%	35,84%
Nu	37,73%	62,26%
NR	11,33%	1,90%

Răspunsurile negative la această întrebare a chestionarului au fost justificate astfel: pentru ambele categorii de repondenți sunt suficiente virtuțile clasice, tradiționale în formarea elevilor, separat, pentru studenți prin faptul că virtuțile clasice nu se perimează iar pentru profesori prin faptul că virtuțile clasice sunt cele mai eficiente în formarea morală a elevilor.

Cei care au răspuns pozitiv au fost chestionați în legătură cu virtuțile moderne, fiind puși în situația de a preciza care sunt acestea. Profesorii consideră că în categoria virtuților moderne intră: toleranța, respectul, cumpătarea, demnitatea, empatia, hărnicia sau corectitudinea; în timp ce studenții consideră virtuți moderne: imaginația, creativitatea, sinceritatea, perseverența sau metacunoașterea.

Ultimii doi itemi ai chestionarului au cerut repondenților să identifice virtuțile caracteristice ale profesorului și elevului anului 2016. În primul caz, cel referitor la virtuțile caracteristice ale elevului român, situația centralizatoare se prezintă astfel:

Profesori învățământ preuniversitar	Studenti
- corectitudine 28,30%	- bunătate 33,96%
- bunătate 18,86%	- corectitudine 32,07%
- respect 16,98%	- dreptate 32,07%
- dreptate 9,43%	- răbdare 28,30%
- alte răspunsuri (sub 10%): toleranță, perseverență, libertate, responsabilitate, sinceritate, hărnicie, răbdare, moralitate	- respect 13,20%
	- hărnicie 13,20%
	- perseverență 11,32%
	- alte răspunsuri (sub 10%): responsabilitate, autonomie, creativitate sau dezvoltare personală

Constatăm o identificare a patru virtuți moderne importante ale elevului, atât din partea studenților cât și din partea cadrelor didactice, primii adăugând la acestea răbdarea. Corelând răspunsul de aici cu situația întâlnită la un item precedent, putem afirma că răbdarea devine un punct nevralgic în formarea elevilor, aceștia, înconjurați de prea multă tehnologie care le oferă oricând altceva, simțind lipsa răbdării ca un dezavantaj în formarea lor morală.

În a doua situație, cea referitoare la virtuțile profesorului, situația centralizatoare a evidențiat următoarele:

Profesori învățământ preuniversitar	Studenți
- răbdare 35,84%	- răbdare 47,16%
- corectitudine 32,07%	- corectitudine 37,73%
- dezvoltare personală 26,41%	- bunătate 35,84%
- bunătate 16,98%	- dreptate 26,41%
- rigurozitate (în pregătire) 16,98%	- dezvoltare personală 11,32%
- alte răspunsuri (sub 10%): empatie, cumpătate, cinste, hărnicie, respect, integritate, responsabilitate, creativitate, dreptate	- alte răspunsuri (sub 10%): obiectivitate, moralitate, caritate, egalitate, perseverență, creativitate, toleranță

Se constată două aspecte fundamentale: mai întâi, problema răbdării văzută drept principala virtute profesională a cadrului didactic, existând un deficit al acesteia și în rândul profesorilor așa cum există acest deficit și în cazul elevilor; apoi prezența dezvoltării personale ca virtute a profesorului modern, aceasta fiind identificată atât de profesori cât și de studenți.

Concluzii

În urma analizei datelor considerăm că ipoteza propusă a fost validată, utilizarea virtuților, clasice și moderne, în educație ducând la o educație socială de calitate, aceasta asigurând integrarea elevilor atât în societate cât și pe piața muncii. Ne bucură faptul că Ministerul Educației înțelege importanța educației sociale a elevilor, această disciplină fiind introdusă pentru studiu în noul plan cadru pentru gimnaziu aprobat în luna aprilie a acestui an, din păcate doar câte o oră pe săptămână pe parcursul întregului ciclu gimnazial.

BIBLIOGRAPHY:

1. Pătroc, Dan *Etică și deontologie pedagogică* Blog personal, curs III, consultat la <http://socioumane.ro/blog/danpatroc/files/2013/01/CURSUL-3.pdf> la data de 19.01.2016
2. Scheau, Ioan *Idealul moral, punct de plecare în concretizarea noului model educațional* în "Educația din perspective valorilor. Tom II Summa paedagogica" Editura Aeternitas, Alba Iulia 2010
3. Scheau, Ioan *Idealul educational iluminist la Rousseau si Kant* in V. Mândăcanu, I. Scheau, D. Opreș "Educația umanistă. Educația în perspectiva triadei Pedagogie – Filozofie - Teologie" Editura Pontos, Chișinău 2011
4. Scheau, Ioan *Problema valorilor in fundamentarea noului ideal educational* in D. Opreș, I. Scheau, V. Mandacanu *Educatia din perspectiva valorilor. Studii, analize, sinteze.* Editura Pontos, Chisinau 2012
5. Scheau, Ioan *Rolul valorilor în educație* în *Altarul Reîntregirii* nr. 1/2016